

Obsah

Předmluva	15
1. Úvod	17
1.1. Dosavadní bádání	17
1.2. Předmět zkoumání, metoda, struktura	23
2. Historické předpoklady	29
2.1. Období liturgické mnohotvárnosti	30
2.1.1. Počátky Jednoty bratrské	30
2.1.2. Ustavení nového kněžského řádu	31
2.1.3. Bohoslužebný život starých bratří	35
2.2. Liturgická reforma Lukáše Pražského	37
2.2.1. Působení Lukáše Pražského	37
2.2.2. Sjednocení liturgických forem ve Zprávách kněžských	39
2.2.3. Vydání Nového zákona, rejstříky a postily	43
2.2.4. Nejstarší bratrský zpěvník a nedochované kancionály	45
2.3. Období luterského vlivu	47
2.3.1. Distance od Lukášových Zpráv kněžských	47
2.3.2. Přijetí nových agend	49
2.3.3. Posuny v pojetí svátostí	49
2.3.4. Kancionál Jana Roha a německé kancionály	50
2.4. Návrat k domácí tradici, humanismus a vlivy kalvinismu	53
2.4.1. Návrat ke spisu Zprávy kněžské	53
2.4.2. Recepce humanismu a světové reformace	55
2.4.3. Agendy z let 1557 a 1580	56
2.4.4. Kancionály blahoslavovské redakce	57
2.4.5. Překlady bible, rejstříky a postily	61
2.5. Sbližení s českým utrakvismem	63
2.5.1. Společné vyznání a společná církevní správa	63
2.5.2. Agendy z let 1612 a 1620	64
2.5.3. Nová redakce kancionálu	65
2.5.4. Postily, rejstříky, modlitební knížky	66

3. Liturgicko-teologické předpoklady	69
3.1. Rozlišování věcí podstatných, služebných a případných	71
3.1.1. Slovo Boží	74
3.1.2. Svátosti	75
3.1.3. Liturgické obřady a zvyklosti	80
3.2. Čas bohoslužby (liturgický rok)	83
3.2.1. Neděle, středa, pátek	83
3.2.2. Svátky de tempore	87
3.2.3. Svátky de sanctis	89
3.2.4. Postní dny	95
3.2.5. Denní modlitba	99
3.3. Prostor bohoslužby	101
3.3.1. Stavby	101
3.3.2. Vnitřní vybavení	104
4. Bohoslužba slova	107
4.1. Bohoslužba jako společenství s Kristem, oslava a zvěstování	107
4.2. Struktura bohoslužby slova	110
4.2.1. Nedělní a sváteční bohoslužba	110
4.2.2. Shromáždění ve středu, v pátek a v suché dny	111
4.2.3. Shromáždění o svátcích svatých	112
4.2.4. Domácí pobožnosti	113
4.3. Základní prvky bohoslužby slova	113
4.3.1. Čtení z Písma	113
4.3.2. Kázání	114
4.3.3. Zpěv	117
4.3.4. Modlitba	120
4.4. Volba textu pro kázání	122
4.4.1. Zavedení starocírkevních perikop za Lukáše Pražského	123
4.4.2. Alternativní soubory perikop Jana Augusty a Jana Černého	124
4.4.2.1. <i>Summovník Jana Augusty</i>	129
4.4.2.2. <i>Registrum Jana Černého</i>	133
4.4.2.3. <i>Srovnání</i>	140
4.4.3. Návrat k perikopám staré církve pod vedením Jana Blahoslava	142
5. Křest	147
5.1. Křest v počátcích Jednoty bratrské	149

5.2. Křestní liturgie za Lukáše Pražského	152
5.2.1. Pojetí křtu u Lukáše Pražského	152
5.2.2. Křestní liturgie podle Zpráv kněžských	155
5.2.3. Srovnání s římským křestním ritem	158
5.3. Další vývoj	161
5.3.1. Změny v pojetí křtu a v křestní praxi pod vlivem luterství	161
5.3.2. Agendy ke křtu z let 1580 a 1612	165
5.3.3. Agenda ke křtu z r. 1620	173
5.3.4. Přijímání a vylučování členů v Jednotě bratrské koncem 16. století	176
5.4. Teologické motivy křestní liturgie	178
5.4.1. Smlouva	178
5.4.2. Očištění od hříchu a znovuzrození	179
5.4.3. Smrt a vzkříšení s Kristem	180
5.4.4. Odevzdání se do Kristovy vlády	181
5.4.5. Přijetí do církve Kristovy	182
5.4.6. Dění v Duchu svatém a přijetí daru Ducha svatého	183
6. Biřmování a potvrzení (konfirmace)	185
6.1. Biřmování v počátcích Jednoty bratrské	185
6.2. Biřmování a potvrzení za Lukáše Pražského	188
6.2.1. Pojetí biřmování u Lukáše Pražského	188
6.2.2. Průběh biřmování dospělých podle Zpráv kněžských	189
6.2.3. Průběh potvrzení dětí podle Zpráv kněžských	191
6.3. Další vývoj	195
7. Večeře Páně	199
7.1. Večeře Páně v počátcích Jednoty bratrské	200
7.2. Večeře Páně za Lukáše Pražského	202
7.2.1. Pojetí večeře Páně u Lukáše Pražského	203
7.2.2. Předpoklady řádného vysluhování	205
7.2.3. Slova ustanovení jako klíčový prvek liturgie	209
7.2.4. Liturgie večeře Páně podle Zpráv kněžských	210
7.2.4.1. <i>Zpráva modliteb</i>	213
7.2.4.2. <i>Kánon v připomínání Páně</i>	216
7.2.4.3. <i>Přijímání</i>	220
7.2.4.4. <i>Modlitby po přijímání</i>	223
7.2.5. Funkce napomenutí v liturgii večeře Páně	224
7.3. Další vývoj	226

7.3.1. Brněnská agenda k večeři Páně	226
7.3.2. Agendy k večeři Páně z let 1580 a 1612	229
7.3.3. Agenda k večeři Páně z r. 1620	234
7.3.4. Frekvence vysluhování a příprava komunikantů	237
7.3.5. Neverbální prvky eucharistické liturgie	239
7.3.6. Zpěv a liturgické užití písní při večeři Páně	242
7.4. Teologické motivy liturgie večeře Páně	247
7.4.1. Anamneze Ježíšovy smrti	248
7.4.2. Duchovní společenství s Kristem	250
7.4.3. Díkůvzdání a dobrořečení	251
7.4.4. Společenství věřících	254
7.4.5. Duchovní nasycení	255
7.4.6. Odpuštění hříchů	257
7.4.7. Posila na cestě do Božího království	259
7.4.8. Oběť věřících	260
7.4.8.1. <i>Pojetí oběti v teologii Lukáše Pražského</i>	260
7.4.8.2. <i>Motiv oběti v bratrské liturgii večeře Páně</i>	264
8. Ordinance	269
8.1. Ordinance v počátcích Jednoty bratrské	270
8.2. Ordinance za Lukáše Pražského	272
8.2.1. Pojetí kněžství u Lukáše Pražského	272
8.2.2. Liturgický průběh ordinace na počátku 16. století	275
8.2.2.1. <i>Volba a ustavení biskupů</i>	275
8.2.2.2. <i>Ordinance jáhnů a kněží</i>	277
8.3. Další vývoj	282
8.3.1. Kněžská hierarchie Jednoty bratrské na sklonku 16. století	283
8.3.2. Průběh ordinace na přelomu 16. a 17. století	285
8.3.3. Liturgický oděv bratrského kněžstva	289
9. Pokání	291
9.1. Svátost pokání v počátcích Jednoty bratrské	293
9.2. Svátost pokání za Lukáše Pražského	294
9.2.1. Pojetí pokání u Lukáše Pražského	294
9.2.2. Průběh svátosti pokání podle Zpráv kněžských	299
9.3. Další vývoj	301
10. Manželství	305
10.1. Uzavírání manželství v počátcích Jednoty bratrské	306

10.2. Uzavírání manželství za Lukáše Pražského	309
10.2.1. Pojetí manželství u Lukáše Pražského	309
10.2.2. Svatební liturgie podle Zpráv kněžských	312
10.3. Další vývoj	315
10.3.1. Agenda k oddávání z r. 1580	318
10.3.2. Agenda k oddávání z r. 1612	320
10.3.3. Agenda k oddávání z r. 1620	322
10.3.4. Agenda k rozlučování manželství (b. d.)	325
11. Pomazání nemocných	329
11.1. Pomazání nemocných v počátcích Jednoty bratrské	329
11.2. Pomazání nemocných za Lukáše Pražského	331
11.2.1. Pojetí pomazání nemocných u Lukáše Pražského	331
11.2.2. Průběh pomazání nemocných podle Zpráv kněžských	333
11.3. Další vývoj	337
11.3.1. Duchovní péče o nemocné	337
11.3.2. Pohřeb a jeho liturgický průběh	338
Závěr	341

Přílohy

Seznam perikop ze Summovníku Jana Augusty	349
Ediční poznámka	349
Edice bratrských agend	361
Ediční poznámky k textům	361
Agenda ke křtu dospělých ze spisu Zprávy kněžské (1527)	372
Agenda ke křtu dětí ze spisu Zprávy kněžské (1527)	382
Agenda ke křtu (1580)	387
Agenda ke křtu (1612)	393
Agenda ke křtu (1620)	400
Agenda k biřmování ze spisu Zprávy kněžské (1527)	409
Agenda k potvrzení dětí ze spisu Zprávy kněžské (1527)	415
Preface Jana Blahoslava ze spisu Evangelia (1571)	425
Agenda k pokání ze spisu Zprávy kněžské (1527)	427
Agenda k oddávání ze spisu Zprávy kněžské (1527)	430
Agenda k oddávání (1580)	434
Agenda k oddávání (1612)	439
Agenda k oddávání (1620)	446

Agenda k rozlučování manželů (b. d.)	452
Agenda k pomazání nemocných ze spisu Zprávy kněžské (1527)	454
Poznámky	460
Seznam zkratk	463
1. Instituce, archivní fondy, nakladatelství	463
2. Encyklopedie, knihy, periodika	464
3. Ostatní	464
Slovníček obtížně srozumitelných výrazů	467
Seznam pramenů a literatury	469
1. Rukopisy	469
2. Staré tisky bratrské provenience	470
2.1. Agendy a liturgické formuláře	470
2.2. Kancionály	471
2.3. Překlady Písma	472
2.4. Postily a kázání	473
2.5. Rejstříky perikop a písní	472
2.6. Konfese a katechismy	475
2.7. Ostatní (prakticko-)teologické spisy	476
3. Ostatní staré tisky	477
4. Edice pramenů od r. 1800	479
5. Literatura	484
5.1. Encyklopedie a kompendia	484
5.2. Literatura	485
5.3. Elektronické zdroje	498
Původ vyobrazení	499
Zusammenfassung: Die Liturgie der Brüderunität (1457–1620)	501
Jmenný rejstřík	505